

Resultaten BMP–Z in Twente 2021

Peter van den Akker

Hoe is het in 2021 met onze schaarse en zeldzame broedvogels gegaan? Wat zijn de belangrijkste stijgers en dalers qua aantallen? Met dit overzicht probeer ik u hierover zo goed mogelijk te informeren. Het overzicht kon alleen worden gemaakt dankzij de inspanningen van vele tientallen waarnemers die gegevens hebben ingestuurd, waarvoor uiteraard heel veel dank. Tevens zitten in dit overzicht gegevens verwerkt uit een aantal monitoringen:

- ‘Broedvogel Monitoring Projecten’ (telgebied Gemeente Losser, Inundatiegebied Woolde, Dakhorst/Doorbraak, Braamberg, Springendal, Weusthag stadspark Noord, De Parel Enter, Witte veen (deelgebied Hegebekerveld) en de Engbertsdijksvenen),
- Eenmalige broedvogelkarteringen in het Haaksbergerveen (door Sovon), Wierdense veld (door Bunskoek natuurlijk) en bosgebieden in Zuid Twente (door de Bosgroep),
- het bekenproject van de Twentse Vogelwerkgroep.

Gebruik waarneming.nl goed!

Bij gebruik van waarneming.nl voor invoer van broedvogelterritoria is het belangrijk om dit goed en volledig te doen. In het veld werken de meeste mensen met obsmap of iobs op de telefoon. Daarbij vraag ik aandacht voor:

- voer alle losse waarnemingen van territoriale of broedende zeldzame soorten in, dus ook een broedende Ooievaar op een kunstnest!
 - corrigeer bij het invoeren uw positie in die waar u de vogel hebt waargenomen, anders is de waarneming niet optimaal bruikbaar om het aantal territoria te bepalen (ik zie nu veel waarnemingen op wegen of paden),
 - kies onder de categorie gedrag de juiste broedcode; zingende of baltsende vogels die zijn ingevoerd als ‘ter plaatse aanwezig’ komen niet in de database van Sovon en blijven dus buiten dit overzicht,
 - indien u een soort of de locatie geheim wilt houden, kan dit door te kiezen voor embargo (soort blijft geheim) of vervagen van de waarneming (alleen de locatie blijft geheim),
 - En geef tenslotte toestemming aan Sovon om de gegevens te mogen gebruiken. Anders komen ze ook niet in dit jaaroverzicht.
-

Grote Canadese Gans (2021: 7)

De territoria zaten in de Engbertsdijksvenen (3), Dakhorst/Doorbraak (1, met broedsucces), Haaksbergerveen (1) en Gemeente Losser (2, beiden op de Oelemars).

Brandgans (2021: 26)

In 2020 werden 20 paartjes geteld dus het aantal van 26 is een geringe stijging. De meeste paartjes zijn gemeld uit een park te Vriezenveen (8 paar), Inundatiegebied Woolde en stadspark Weusthag (beiden 6 paar). Een vraag is hoeveel paartjes er zijn gemist? Gebieden waar bekend is dat zich in het broedseizoen regelmatig 'vrij levende' Brandganzen ophouden zijn de Domelaar, vijver bij watermolen Diepenheim, omgeving Rutbeek, stadsparken Enschede, Lage veld Hoge Hexel. Ook vogels die broeden in stadsparken (vanwege veiligheid?) zijn vaak vrij rondvliegende vogels die zich buiten het broedseizoen elders ophouden.

Mandarijneend (2021: 1)

Deze kleine exoot uit Azië broedt in boomholten in oude loofbossen nabij water. In 2021 is slechts één paartje gemeld uit het Weusthagpark te Hengelo. Dit is echter een zware onderschatting van de Twentse populatie! Geef uw waarnemingen op mogelijke broedlocaties door! En denk hierbij aan de juiste broedcode; bijvoorbeeld een paar in geschikt broedbiotoop.

Geoorde Fuut (2021: 4)

Het aantal in Twente is nog steeds laag door de sterke afname van broedende Kokmeeuwen. De Geoorde Fuut broedt bij voorkeur in kolonies Kokmeeuwen! In 2021 zijn 4 territoria waargenomen; 2 in de Engbertsdijksvenen en 2 in het Kristalbad te Hengelo. Alleen in dit laatste gebied zijn jonge vogels gezien.

Ooievaar (2021: 35)

De Ooievaar zit nog steeds in de lift, vorig jaar werden 22 paar geteld en dit jaar 35. De meesten zaten in het Dinkeldal (25 paar), 3 langs de Regge en 7 elders in Twente. Soms broeden paartjes dicht bij elkaar, voer daarom nesten op de exacte locatie in om dubbeltellingen te voorkomen.

Roerdomp (2021: 1)

Een Roerdomp verwacht je niet in het broedseizoen in Twente, toch werd op 5 juni een aantal malen een hoempende vogel op de Put van Roelofs bij Sibculo gehoord. Landelijk neemt de soort de laatste jaren toe! Op de hogere gronden in Nederland worden vaker territoria gevonden in hoogvenen, op vennen en in kleine moerasjes.

Dus goed om hierop alert te zijn en dit soort gebieden in de gaten te houden.

Woudaapje (2021: 1)

Het Woudaapje is net als in 2020 met 1 territorium vastgesteld; op 21 en 22 mei was een roepende vogel aanwezig in het Kristalbad te Hengelo. Het Woudaapje lijkt zich in Nederland de laatste jaren wat te herstellen en verdient daarom onze aandacht in gebieden met goede rietvegetaties! Opletten dus!

Rode Wouw (2021: 5)

In 2020 zijn 3 broedgevallen geconstateerd en in 2021 nam het aantal territoria verder toe tot 5! In Ficedula 51 (1) werd door Rick de Ruiter, Warner Jan de Wilde en Stef van Rijn al uitgebreid verslag gedaan. Van de vijf territoria was slechts 1 paar succesvol met 3 uitgevlogen jonen. Vervolging lijkt nog steeds actueel.

Porseleinhoen (2021: 6)

Een heel goed jaar voor Twente met 6 territoria: 3 in de Engbertsdijksvenen, 1 Overtoom Rijssen, 1 Inundatiegebied Woolde en 1 langs de Gammelkerbeek in het Gammelkerveld. In alle gevallen ging het om roepende vogels, er zijn geen waarnemingen van paartjes of jongen.

Kraanvogel (2021: 7)

Een geringe toename van 6 territoria in 2020 naar 7 in 2021. Het territorium in Punthuizen werd in 2021 niet bezet. De territoria zaten in de bekende veengebieden: Engbertsdijksvenen (1), Wierdense veld (2) en Haaksbergerveen (4). In het Wierdense veld en Haaksbergerveen zijn jongen gezien. Gezien de gebiedsgrootten is het opmerkelijk dat in de Engbertsdijksvenen (het grootste reservaat van de drie) al jaren geen reproductie wordt gehaald en het aantal tot 1 paar beperkt blijft. Mogelijk dat predatiedruk door Vossen en Wilde zwijnen hier oorzaak van is.

Kleine Plevier (2021: 26)

De Kleine Plevier is een pioniersoort van brake terreinen met schaarse vegetatie. Niet al dit soort terreinen worden door vogelaars bezocht en daardoor blijven diverse broedgevallen onontdekt. De totale Twentse populatie wordt geschat op 35-40 paar.

Zomertortel (2021: 3)

De Zomertortel is enorm in aantal gekelderd en nagenoeg verdwenen uit Twente. Toch werden nog 3 territoria gevonden, allen buiten natuurterreinen in midden en

noord Twente. In alle gevallen ging het om eenmalig zingende vogels in kleine bosjes.

Oehoe (2021: 5)

De Oehoe breidt haar verspreidingsgebied vanuit Duitsland naar het westen uit en neemt in Nederland jaarlijks in aantal toe. In 2021 is er op 2 plaatsen met zekerheid gebroed: Boeldershoek en omgeving vliegveld Twente. De jongen werden hier geringd. Uit het gebied Wiene-Zeldam, landgoed Nijenhuis en gemeente Losser zijn territoria gemeld op basis van éénmalig zingende vogels. Vermoedelijk broedt de soort op meer locaties in Twente.

Nachtzwaluw (2021: 121)

In 2021 is Twente redelijk compleet geteld; bijna alle grotere heide- en veengebieden zijn goed uitgekamd. De soort neemt in onze regio net als landelijk jaarlijks in aantal toe; het aantal van 121 is een record voor Twente. Er zijn alleen geen waarnemingen gemeld uit de volgende gebieden: de heide bij Bruinehaar, de cirkels van Jannink en de Bergvennen. Wie voelt zich geroepen hier te gaan tellen?

Ijsvogel (2021: 24)

Het aantal territoria daalde tot 24 (2020 nog 59); deze halvering is veroorzaakt door een korte koude periode in februari 2021. De ijsvloer heeft er ruim een week gelegen en maakte op veel plaatsen voedsel voor Ijsvogels onbereikbaar. De beken met de grootste aantallen waren: Dinkel 4 (2020 16), Regge 2 (2020 5) en Buurserbeek 2 (2020 1). Een dergelijke terugval lijkt dramatisch maar de soort is erg flexibel en weerbaar; in goede jaren kan de populatie in aantal verdubbelen door productie van 3 broedsels/paar.

Draaihals (2021: 4)

In 2021 werd 1 territorium minder vastgesteld dan in 2020, maar de Draaihals wordt tegenwoordig wel jaarlijks in Twente vastgesteld. De soort neemt landelijk vanaf circa 2010 in aantal toe en dat is ook bij ons merkbaar. Van oudsher was de Draaihals in Twente zeldzaam. In 2021 zijn net als in andere jaren geen zekere broedgevallen maar alleen territoria vastgesteld. Deze bleven beperkt tot zingende vogels in de maanden mei en juni op de volgende plaatsen: Haaksbergerveen, Cirkels van Jannink, bij Tilligte en in gemeente Losser. Het zou mooi zijn als waarnemers van Draaihalzen in mei en juni deze locaties daarna blijven controleren.

Middelste Bonte Specht (2021: 421)

Het aantal Middelste Bonte Spechten nam opnieuw toe tot 421 territoria. Het is daarmee met afstand de talrijkste LSB-soort. Tot en met 2021 coordineerde Ben Hulsebos de Mibo; Ben heeft gezorgd dat de toename in onze regio vanaf 2005 heel zorgvuldig is gedocumenteerd. Voorlopig blijven we deze toename op de voet volgen. In de verspreiding valt op dat westelijk van de Twentekanal en noordelijk van het Almelo-Nordhornkanaal weinig territoria zijn gevonden.

Slechtvalk (2021: 4)

Het aantal vastgestelde Slechtvalken in Twente schommelt al jaren tussen de 3 en 5 paartjes. Het vermoeden is dat er buiten de steden territoria worden gemist. De gevonden paartjes zaten op de volgende locaties: tv-toren Markelo (3 jongen geringd), centrum Almelo (vermoedelijke nestplaats op toren), Westermaat Hengelo (broedcode 13) en centrum Enschede (broedcode 14).

Grauwe Klauwier (2021: 34)

De Grauwe Klauwier deed het net als in 2020 erg goed, in 2021 34 paartjes tegen 37 vorig jaar. Er zaten 21 territoria in heide- en hoogveengebieden: Engbertsdijksvenen 5, Stroothuizen 4, Punthuizen 3, Haaksbergerveen 3, Wierdense veld 1, Aamsveen 2, Witte veen 2 en op de Borkeld, Buurserzand en Paardenslenkte allen 1 terr. De overige territoria zaten in kleinschalig cultuurland met name in de gemeente Losser. De hoge aantallen in Twente staan niet op zichzelf, overal in Nederland deed de soort het goed. Vermoedelijk heeft dit te maken met de droge en warme zomers in 2018 t/m 2020 waardoor veel nesten slaagden met gezonde jongen en hoge overleving na de winter (sovon-rapport 2022/05).

Raaf (2021: 13)

Het eerste territorium in Twente werd in 1997 vastgesteld op de Borkeld. Pas vanaf 2013 namen de aantallen toe. Ook in het laagland van Duitsland heeft de Raaf de afgelopen 25 jaar veel nieuw broedgebied veroverd. De Raaf is lastig te inventariseren omdat paren in de broedtijd sneaky gedrag hebben. Uit het jaarverslag van de landelijke Raven-werkgroep (2021) haal ik het volgende:

- jonge vogels vormen op hun 2-de en 3-de levensjaar paren,
 - op de Veluwe bedraagt de afstand tussen nesten soms slechts 1 km, in 't Gooi en Drenthe 4-6 km,
 - in Overijssel wordt naar verhouding veel in hoogspanningsmasten gebroed, mogelijk als gevolg van vervolging (doorschieten van kraaiennesten),
 - het broeden start tussen 15 en 28 februari,
-

- rondhangende juvenielen blijven tot en mei in de buurt van het nest, daarna zwerven ze uit.

Bovenstaande informatie past goed bij de datumgrenzen van de Raaf (15 feb – 31 mei) en de fusieafstand (1500 m). Onderstaand de Twentse territoria in de afgelopen jaren, in 2021 werd 1 nest gevonden (in een hoogspanningsmast).

Gebied	2018	2019	2020	2021
Engbertsdijkvenen	1	1	1	1
Wierdense veld	1	1	1	1
Centraal Twente				1
Borkeld	1	1	1	1
Aamsveen			1	1
Haaksbergerveen	1	1	1	1
Lankheet				1
Bergvennen		1		
Westerflie/Nijenhuis			1	1
Beuning Achterveld	1		1	1
Oldenzaalse stuwwal	1		1	2
Ootmarsumse stuwwal	1	1		1
Totaal	7	6	8	13

Ik heb in een aantal gebieden de vele waarnemingen tot 1 territorium teruggebracht: Engbertsdijkvenen (inclusief waarnemingen uit Veenschap en de bossen bij Bruinehaar), Borkeld (1 ipv 3 territoria) en Westerflie (inclusief waarnemingen uit het Nijenhuis). Mogelijk dat hier sprake was van meer territoria en dit zou betekenen dat het aantal van 13 een onderschatting is voor Twente.

Grote Karekiet (2021: 2)

De laatste jaren worden in onze regio steeds territoria van deze krachtige zanger vastgesteld. De roep is luid en duidelijk en nauwelijks te missen. In 2021 ging het om 2 territoria; een zingende vogel in het Kristalbad (van 19 mei – 9 juni) en een paartje in de Overtoom te Rijssen. In dit laatste gebied waren van 24 mei tot minstens 9 juli vogels aanwezig. Op deze laatste datum werd gealarmeerd en op 8 augustus is een nest gevonden. Vermoedelijk heeft het paar succesvol gebroed. Jan Meijerink deed in Ficedula 50 (4) fraai verslag.

Orpheusspotvogel (2021: 1)

In het Wierdense veld was van 14 – 26 juni een zingend mannetje aanwezig. De Orphuisspotvogels is er eentje om in de gaten te houden. De soort breidt haar broedgebied in noordelijke richting uit en neemt toe in ons land.

Kortsnavelboomkruiper (2021: 7)

In 2021 werden 10 territoria minder vastgesteld dan in 2020 (toen 17). De Kortsnavel wordt in een beperkt aantal gebieden gevonden, met name op de Oldenzaalse stuwwal. Vermoedelijk zijn in 2021 territoria gemist doordat de soort lastig is te karteren. De territoria zijn gemeld uit de volgende gebieden: Boerskotten (2), Lonnekerberg (3), Haagse bos (1) en het Smalenbroek (1).

Paapje (2021: 1)

In 2021 werd 1 territorium in de Engbertsdijkvenen gevonden. Het ging om een zingend mannetje, er is geen vrouwtje en/of broedpoging gezien.

Grote Gele Kwikstaart (2021: 47)

De Grote Gele Kwikstaart stabiliseerde op een redelijk aantal, namelijk 47 terr tegen 46 vorig jaar. Er waren slechts 2 beken met meer dan 2 territoria: Dinkel (16 terr) en Buurserbeek (8 terr). Langs de Buurserbeek werden opvallend veel territoria gevonden dankzij inventarisaties door bureaus (zie inleiding). De Buurserbeek is de laatste jaren fors heringericht hetgeen zeker zal hebben bijgedragen aan deze toename. Opvallend is dat opnieuw langs de Regge slechts 1 territorium werd gevonden.

Hoe kunt u helpen dit overzicht in de toekomst beter en completer te maken?

Mist u broedgevallen of territoria uit 2021 van de besproken soorten dan stel ik het zeer op prijs als u deze alsnog meldt. Bent u nog geen waarnemer bij Sovon maar wilt u meedoen aan projecten, dan kunt u zich aanmelden via www.sovon.nl en een waarnemerscode aanvragen. Na ontvangst kunt u gegevens invoeren via het invoerportal op de sovon-site.

Peter van den Akker, Districtscoördinator Sovon Twente
Lsb.twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com.
